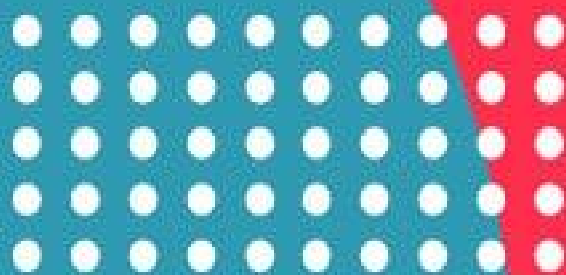
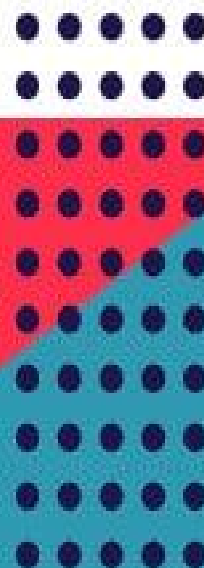

JOURNAL OF
NATURAL SCIENCE

№ 4(9)2022

<u>ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ</u>	<u>ТАҲРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц. Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц. Масъул котиб- Ш Урозов	1. Худанов У.О. – ЖДПИ Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц. 2. Шилова О.А.-д.х.н., профессор Института химии силикатов им. И.В. Гребенщикова Российской академии наук (ИХС РАН) 3. Маркевич М.И.-ф.ф.д. проф Белорусия ФА 4. Elbert de Josselin de Jong- профессор, Niderlandiya 5. Кодиров Т- ТТЕСИ к.ф.д, профессор 6. Абдурахмонов Э.А.–СамДУ к.ф.д., профессор 7. Насимов А.М.–СамДУ к.ф.д., профессор
Муассис-Жиззах давлат педагогика институти	8. Сманова З.А.-ЎзМУ к.ф.д., профессор 9. Тошев А.Ю.- ТТЕСИ к.ф.д, доцент 10. Султонов М-ЖДПИ к.ф.д, доц 11. Яхшиева З- ЖДПИ к.ф.д, проф.в.б. 12. Мавлонов Х- ЖДПИ б.ф.д., проф 13. Муродов К-СамДУ к.ф.н., доц. 14. Абдурахмонов Ғ- ЎзМУ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц
Журнал 4 марта чиқарилади (хар чоракда)	15. Хакимов К – ЖДПИ г.ф.н., доц. 16. Азимова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология бўйича) (PhD), доц 17. Юнусова Зебо – ЖДПИ к.ф.н., доц.
Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул	18. Гудалов М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD) 19. Мухаммедов О- ЖДПИ г.ф.н., доц
Журналдан кўчириб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт	20. Хамраева Н- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD) 21. Рашидова К- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 22. Муминова Н- ЖДПИ к.ф.н., доц 23. Мурадова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц 24. Инатова М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD)

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Science-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspu.uz](http://www.natscience.jspu.uz)

CHIQUINDILARGA TO'LIB BORAYOTGAN YER SHARI

Talaba: Samadova S.Jumaboy qizi

Jizzax viloyati Jizzax Davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Hozirgi kunda yer yuzi tinimsiz ifloslanib borayotgan bir vaqtda yer yuzini chiqindilardan tozalash eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu tezis yer yuzining ifloslanish sabablarini ko'rsatib o'tgan.

Annotation: Nowadays, when the surface of the earth is constantly being polluted, cleaning the surface of the earth from waste is one of the most important tasks. This thesis shows the causes of pollution of the earth's surface.

Абстрактный: В наше время, когда поверхность земли постоянно загрязняется, очистка поверхности земли от отходов является одной из важнейших задач. В этом тезисе показаны причины загрязнения земной поверхности.

Kalit so'z: ifloslanish koeffiissenti, plastik chiqindilar

Ключевые слова: коэффициент загрязнения, пластиковые отходы

Key words : pollution coefficient, plastic waste

Ma'lumki, minglab yillar davomida ajdodlarimiz suvni muqaddas bilib, suvni ifloslasang ko'r bo'lasan degan so'zlarni qonun sifatida ko'rib, suvni e'zozlashgan, undan oqilona foydalanishgan, ariqdagi suvlardan bemaol ichimlik suv sifatida foydalanishgan. Keyinchalik sanoat va agrokulturaning rivojlanishi natijasida turli kimyoviy vositalarning qo'llanilishi natijasida suvlar ham yaroqsiz holga keldi. Natijada suv va suvdan foydalanishni ham davlat tomonidan nazorat qilish nafaqat zarur, balki shart bo'lib qoldi. Bu esa ichimlik suvlarining ifloslanishi manbalarini aniqlash, ularni zararsizlantirishning samarador usullarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratish zarurligini anglatadi va u hozirgi kunning dolzarb muammolaridan biridir. O'zbekistonda is'temol qilinayotgan suv miqdorining 95 % daryo va

soylardan olinadi. Suvni is'temolchilarga o'z vaqtida va kerakli miqdorda yetkazib berish maqsadida ko'plab kanal va zovur, doimiy nasos stansiyalari qurilgan. Respublikamiz qishloq xo'jaligi sug'orma dehqonchilikga asoslangan. Suv xo'jaligida umumiy suv sarfi sekundiga 2500 kub metrdan ortiq bo'lgan 75 yirik kanal, umumiy hajmi 18,6 kubmetr bo'lgan 53 suv va 32, 4 ming kilometr xo'jaliklar aro kanallar, 4889 ta nasos agregatlari, 1479 ta doimiy nasos stansiyalari, 10180 ta tik drenaj va suv chiqish quduqlari, 30,4 ming kilometr xo'jaliklararo kollektorlar bor. Aholining dunyo miqyosida yildan-yil ortib borishi yangidan-yangi, ilgari bo'lmagan muammolarni yuzaga keltirmoqda. Ana shunday dolzarb muammolardan yana biri ichimlik suv masalasidir. Masalaga yuzaki qaraganda sayyoramizda suv behisob cheksiz-chegarasizdek bo'lib ko'rinadi. Lekin, aslida unday emas. Agar jahondagi barcha suv zahiralari 1.500 million kub km bo'lsa, uning 94 foizi okean, dengiz suvlaridir. Suv zahiralarning faqat 6 foizi esa yer osti suvlari va muzliklaridir. Jahondagi ichishga yaroqli suvlar esa barcha suv zahiralarning faqat 0,0221 foizini tashkil etadi, ko'rinib turganidek, ichimlik suv masalasi dunyodagi eng og'ir muammolardan biri sifatida kun tartibida turibdi.

Suv zahiralarning, jumladan yer usti va yer osti suvlarining keskin taqchilligi va ifloslanganligi O'zbekiston uchun ham katta tashvish tug'dirmoqda. Hududimizdagi daryolar, kanallar, suv omborlari va hatto yer osti suvlari ham inson faoliyati ta'siriga uchramoqda. Suv zahiralarning kamayib ketishi va havzalardagi suvning sifati tobora yomonlashib borishiga mintaqamizda 60-yillardan boshlab yangi yerlarning keng ko'lamda o'zlashtirilishi, sanoat, chorvachilik komplekslarining rivojlantirilishi, kollektor zovur tizimlari qurilishi hamda urbanizatsiya kuchayishi o'zining salbiy ta'sirini o'tkazdi.

Suvda har xil zararli moddalar to'planib suvning fizik xossalari va kimyoviy tarkibi o'zgaradi. Organik va mineral qo'shilmalar miqdori ortdi. Zaharli birikmalar paydo bo'ladi. Suv tarkibida kislorod kamayadi. Bakteriyaning turlari va miqdori o'zgaradi va yuqumli kasalliklar tarqatuvchi bakteriyalar paydo bo'ladi.

Xorijiy davlatlarning ayrim shaharlarida chiqayotgan chiqindinlar miqdori,tonna/sutka

1-jadval

DAVLATLAR	SHAHARLAR	MIQDORI
Vengriya	Budapesht	530-680
Daniya	Gladsaks	650
Angliya	Edinburg	580
Niderlandiya	Groninggen	680
Braziliya	Rio-de-Janeyro	640
Hindiston	Bombey	680
AQSH	Kaliforniya	930
Fransiya	Parij	800
Lyuksemburg	Esh	960

Xulosa qilib jadal ifloslanib borayotgam bir vaqtda biz tabiat uchun zarar keltirmaydigan mahsulotlardan foydalanishimiz kerak.Misol sifatida organik plastmassalar va yuqori filtrga ega bo'lgan zavodlarni barpo etish.Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqib men tabiatni asrash bizning eng dolzarb vazifamiz ekanligiga amin bo'ldim.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. „Pollution – Definition from the Merriam-Webster Online Dictionary“. Merriam-Webster (13-avgust 2010-yil). Qaraldi: 26-avgust 2010-yil
2. „Impact and control of anthropogenic pollution on the ecosystem – A review“. Qaraldi: 19-avgust 2022-yil.
3. Beil. „Pollution killed 9 million people in 2015“. Science News (15-noyabr 2017-yil). Qaraldi: 1-dekabr 2017-yil
4. T.A. Abdurahmonov, Z.A. Jabborov, M.F. Faxrutdinova "Tuproqlarning ifloslanish muammolari va muhofaza qilish tadbirlari" o'quv qo'llanma, Toshkent "Univetsitet" 2008.